

Joanna Falkowska

Wydział Filozofii i Nauk Społecznych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
ORCID: 0000-0002-6895-3014

Hanna Markiewicz, Kazimierz Misiaszek SBD,
Salezjańskie wychowanie oratoryjne na warszawskiej Pradze,

Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej, Warszawa 2021, ss. 188.

Publikacja Hanny Markiewicz¹ i Kazimierza Misiaszka SBD² pt. „Salezjańskie wychowanie oratoryjne na warszawskiej Pradze” ukazała się nakładem Wydawnictwa Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, w 2021 roku. Autorów tej pracy zainspirowała setna rocznica istnienia parafii Najświętszego Serca Jezusowego na warszawskiej Pradze. Zorganizowana z tej okazji konferencja i toczące się wówczas dyskusje odsłoniły przed piszącymi nowe pola badawcze i obszary warte zaprezentowania czytelnikom. Takim obszarem były formy duszpasterstwa realizowane przez zgromadzenie sale-

---

¹ Prof. dr hab. Hanna Markiewicz – Kierownik Katedry Historii Wychowania w Instytucie Pedagogiki, Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, członkini Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, Towarzystwa Historii Edukacji, a także Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego.

² Ks. prof. dr hab. Kazimierz Misiaszek – salezjanin, pracownik naukowy w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego na Wydziale Teologicznym. Jest kierownikiem Katedry Dydaktyki Katechetycznej oraz kierownikiem Zakładu Teologii Praktycznej.

zjańskie właśnie na Pradze. Polscy salezjanie podjęli trud pracy z zaniedbanymi dziećmi i młodzieżą, realizując jednocześnie idee swojego założyciela – św. Jana Bosko³. Celem publikacji było ukazanie genezy i rozwoju praskiego oratorium, poczynając od lat 30. XX wieku aż do chwili obecnej.

Książka składa się z ośmiu rozdziałów, w których Autorzy zaprezentowali zarówno postać św. Jana Bosko, jak też korzenie funkcjonowania salezjanów na ziemiach polskich, ale przede wszystkim ich ważną działalność na warszawskiej Pradze. Publikację zamykają indeks nazwisk, bibliografia oraz ilustracje dokumentujące prace oratorium zarówno w okresie międzywojennym, jak i obecnie.

Rozdział pierwszy pt. „Św. Jan Bosko – wychowawca młodzieży” (s. 15–29) ma charakter wprowadzający w problematykę pracy. Zaprezentowano w nim postać św. Jana Bosko – założyciela Towarzystwa św. Franciszka Salezego i twórcę metody wychowawczej zwanej systemem prewencyjnym. W rozdziale drugim pt. „Oratorium św. Jana Bosko” (s. 30–48) przyjrano się środowisku wychowawczemu, jakim było właśnie oratorium, w którym ks. Bosko odszedł od represyjnych metod wychowawczych na rzecz tworzenia wspólnoty czerpiącej z ducha i klimatu rodziny, towarzyszenia podopiecznym i organizowania im czasu wolnego, zwracając szczególną uwagę na pogłębianą formację chrześcijańską.

Kolejne dwa rozdziały („Geneza i rozwój działalności Towarzystwa św. Franciszka Salezego na ziemiach polskich” (s. 49–52), „Ks. Ludwik Rupała – kapłan, wychowawca, twórca oratoriów w Łodzi, Warszawie i Rumi” (s. 53–60)) dotyczą genezy i rozwoju na ziemiach polskich Towarzystwa św. Franciszka Salezego, które rozpoczęło swoją pracę w 1898 roku w Oświęcimiu w poddominikańskim klasztorze, oraz charakterystyki jednego z najwybitniejszych kierowników oratoriów salezjańskich – ks. Ludwika Rupali, kontynuatora myśli św. Jana Bosko.

W rozdziale piątym pt. „Działalność oratorium przy Bazylice Najświętszego Serca Jezusowego na warszawskiej Pradze (1933–1939)”

---

³ Warto zwrócić uwagę na prace podejmujące zagadnienie wychowania salezjańskiego, np. M. Wierzbicki, *Nauczyciel w szkole salezjańskiej*, Wydawnictwo Salezjańskie, Warszawa 2011.

(s. 61–90), szóstym pt. „Działalność wychowawcza i opiekuńcza salezjanów w czasie II wojny światowej” (s. 91–94), siódmym pt. „Działalność wychowawczo-opiekuńcza praskich salezjanów w Polsce Ludowej” (s. 95–110) i ósmym pt. „Działalność praskiego oratorium na przełomie XX i XXI wieku” (s. 111–156) została ukazana praca oratoryjna w okresie międzywojennym, podczas II wojny światowej, w czasach Polski Ludowej i po przełomie 1989 roku.

Warto zwrócić uwagę na to, że Autorzy wykorzystali różnorodne źródła archiwalne, a więc pisma św. Jan Bosko, dokumenty Towarzystwa św. Franciszka Salezego oraz historyczne publikacje zwarte (polskie i włoskie). Z powodu straty archiwaliów podczas II wojny światowej, jak również ze względu na trudności dokumentowania pracy w okresie komunistycznych rządów w Polsce, ich obecna liczba jest ograniczona. Ponadto Autorzy publikacji przeprowadzili rozmowy z salezjanami związanymi z opisywanym oratorium. Na szczególną uwagę zasługuje także wykorzystanie wydawanego cotygodniowo od 1926 roku (z przerwami) czasopisma „Bazylika”, w którym na bieżąco informowano (i informuje się nadal) o działalności praskiego oratorium.

Towarzystwo Salezjańskie od początku swego istnienia zajmowało się i nadal zajmuje się młodzieżą potrzebującą wsparcia i opieki wychowawczej zgodnie z ideą swego założyciela św. Jana Bosko. Obecnie salezjanie pracują w nie tylko parafiach, ale i w szkolnictwie podstawowym i ponadpodstawowym, również w ośrodkach wychowawczych i socjoterapeutycznych. W dotychczasowej historiografii dotyczącej działalności tego zakonu, jak na to wskazuje także bibliografia niniejszej pracy, nie poświęcono zbyt dużo uwagi typowej dla Towarzystwa formie działalności, jaką były i są oratoria. Lukę tę wykorzystali Autorzy omawianej publikacji, prezentując genezę i rozwój oratorium im. św. Jana Bosko, istniejącego przy bazylice Najświętszego Serca Jezusowego na warszawskiej Pradze – dzielnicy robotniczej, charakteryzującej się znacznym odsetkiem ludności ubogiej, bezrobotnej i wykluczonej. Niezależnie od warunków politycznych praca salezjanów z młodzieżą trwała i trwa nieustannie.

Prezentowana publikacja jest pierwszą całościową próbą ukazania charakteru oratorium salezjańskiego i jego wychowawczego wpływu zwłaszcza na młode pokolenie mieszkańców warszawskiej Pragi. Do-

kumentując tę działalność wychowawczą, Autorzy przyczynili się do tego, że praca salezjańska nabrała charakteru konkretnego przykładu działań, jakie powinny być podejmowane w każdej lokalnej społeczności. Historia bowiem wychowania tworzy się właśnie z takich codziennych wysiłków i inicjatyw. Można twierdzić, że działalność ta wpisuje się w nurt pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, mającej już tradycję na warszawskiej Pradze.